

Державний вищий навчальний заклад
Донецький національний технічний університет
Кафедра прикладної математики та інформатики

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор

_____ Леонід БАЧУРІН

«_____» _____ 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОНД 2.18 МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ ТЕХНІЧНОГО ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Рівень освіти: перший (бакалаврський)

Спеціальність

125 Кібербезпека та захист інформації

(шифр і назва спеціальності (тей))

Освітня програма

Кібербезпека та захист інформації

(назва освітньої програми)

Мова навчання: українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Методи та засоби технічного захисту інформації»
(повна назва дисципліни)
для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 125 Кібербезпека та захист інформації «24»
01 2024 року. – 10 с.

Розробник:
Ярослав ДОРОГИЙ, д.т.н., проф.,

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри прикладної математики та інформатики
Протокол № 13 від “27” грудня 2023 р.

Завідувач кафедри прикладної математики та інформатики

_____ (Наталія МАСЛОВА)

“27” грудня 2023 р.

Схвалено науково-методичною комісією галузі знань 12 Інформаційні технології

Протокол № 1 від “15” 01 2024р.

Голова _____
(підпис)

(Євген БАШКОВ)
(прізвище та ініціали)

1. Загальна інформація

Форма навчання	Денна
Статус	Вибіркова
Обсяг в кредитах ЄКТС	6
Обсяг в годинах за навчальним планом, разом: в тому числі:	180
лекції:	48
практичні заняття:	32
самостійна робота:	100
Форма підсумкового контролю	Екзамен
Дисципліну викладають	Викладач проф. Дорогий Я.Ю., yaroslav.dorohyi@donntu.edu.ua ас. Нікітенко А.О. andrii.nikitenko@donntu.edu.ua

Передумови для вивчення дисципліни: успішному вивченню дисципліни «Методи та засоби технічного захисту інформації» сприяє попереднє опанування такими дисциплінами, як «Основи інформаційної безпеки», «Операційні системи».

2. Мета та предмет вивчення навчальної дисципліни «Методи та засоби технічного захисту інформації»

Навчальна дисципліна "Методи та засоби технічного захисту інформації" спрямована на формування у студентів необхідних знань і практичних навичок у галузі технічного захисту інформації в сучасних інформаційно-комунікаційних системах.

Мета цієї навчальної дисципліни полягає в тому, щоб забезпечити студентів технічними та методичними засобами для забезпечення безпеки обробки інформації в різних інформаційних системах. Основна увага приділяється вивченню технічних механізмів та інструментів захисту інформації, що входять до складу сучасних систем безпеки, удосконаленню професійної компетентності фахівців з технічного захисту інформації та забезпечення їхніх здатностей в контексті проведення обстеження об'єктів інформаційної діяльності, виявленні технічних каналів витоку інформації, розробці моделі загроз та технічного завдання щодо створення комплексних систем та комплексів технічного захисту інформації та передбачає оволодіння знаннями згідно з вимогами кваліфікаційного довідника професій працівників підрозділів технічного захисту інформації і забезпечує фахівцям теоретичні і практичні навички у справі організації технічного захисту інформації.

Завданням навчальних занять є ознайомлення студентів із сучасними методами технічного захисту інформації, вивчення їх принципів та застосування для практичного розв'язання завдань забезпечення безпеки інформації в різних контекстах. Це включає в себе аналіз технічних рішень для запобігання загрозам і виявлення вразливостей, а також розробку та впровадження заходів технічного захисту.

Компетентності:

ЗК01. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК02. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії.

ЗК04. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми за професійним спрямуванням.

ЗК05. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації.

ФК01. Здатність застосовувати законодавчу та нормативно-правову базу, а також державні та Міжнародні вимоги, практики і стандарти з метою здійснення професійної діяльності в галузі інформаційної та/або кібербезпеки.

ФК02. Здатність до використання інформаційно-комунікаційних технологій, сучасних методів і моделей інформаційної безпеки та/або кібербезпеки.

ФК03. Здатність до використання програмних та програмно-апаратних комплексів захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних (автоматизованих) системах.

ФК10. Здатність застосовувати методи та засоби криптографічного та технічного захисту інформації на об'єктах інформаційної діяльності.

ФК12. Здатність аналізувати, виявляти та оцінювати можливі загрози, уразливості та дестабілізуючі чинники інформаційному простору та інформаційним ресурсам згідно з встановленою політикою інформаційної та/або кібербезпеки.

Програмні результати навчання:

ПРН02. Організувати власну професійну діяльність, обирати способи розв'язування складних спеціалізованих задач та практичних проблем професійної діяльності, оцінювати їх ефективність.

ПРН03. Використовувати результати самостійного пошуку, аналізу та синтезу інформації з різних джерел для ефективного рішення спеціалізованих задач професійної діяльності.

ПРН07. Діяти на основі законодавчої, нормативно-правової бази України та вимог відповідних стандартів, в тому числі міжнародних у галузі інформаційної та/або кібербезпеки.

ПРН14. Вирішувати завдання захисту програм та інформації, що обробляється в інформаційно-телекомунікаційних системах програмно-апаратними засобами та давати оцінку результативності якості прийнятих рішень.

ПРН16. Реалізовувати комплексні системи захисту інформації в автоматизованих системах (АС) організації (підприємства) відповідно до нормативно-правових документів.

ПРН 18. Використовувати програмні та програмно-апаратні комплекси захисту інформаційних ресурсів.

ПРН23. Реалізовувати заходи з протидії отриманню несанкціонованого доступу до інформаційних ресурсів і процесів в інформаційних та інформаційно-телекомунікаційних (автоматизованих) системах.

ПРН26. Впроваджувати заходи та забезпечувати реалізацію процесів попередження отриманню несанкціонованого доступу і захисту інформаційних, інформаційно- телекомунікаційних (автоматизованих) систем на основі еталонної моделі взаємодії відкритих систем.

ПРН27. Вирішувати задачі захисту потоків даних в інформаційних, інформаційно- телекомунікаційних (автоматизованих) системах.

ПРН29. Здійснювати оцінювання можливості реалізації потенційних загроз інформації, що обробляється в інформаційно-телекомунікаційних системах та ефективності використання комплексів засобів захисту в умовах реалізації загроз різних класів.

ПРН30. Здійснювати оцінювання можливості несанкціонованого доступу до елементів інформаційно-телекомунікаційних систем.

ПРН35. Вирішувати задачі забезпечення та супроводу комплексних систем захисту інформації, а також протидії несанкціонованому доступу до інформаційних ресурсів і процесів в інформаційних та інформаційно-телекомунікаційних (автоматизованих) системах згідно встановленої політики інформаційної і/або кібербезпеки.

ПРН36. Виявляти небезпечні сигнали технічних засобів.

ПРН37. Вимірювати параметри небезпечних та завадових сигналів під час інструментального контролю процесів захисту інформації та визначати ефективність захисту інформації від витоків технічними каналами відповідно до вимог нормативних документів системи технічного захисту інформації.

ПРН38. Інтерпретувати результати проведення спеціальних вимірювань з використанням технічних засобів, контролю характеристик інформаційно-телекомунікаційних систем відповідно до вимог нормативних документів системи технічного захисту інформації.

ПРН40. Інтерпретувати результати проведення спеціальних вимірювань з використанням технічних засобів, контролю характеристик ІТС відповідно до вимог нормативних документів системи технічного захисту інформації.

ПРН43. Застосовувати національні та міжнародні регулюючі акти в сфері інформаційної безпеки та/або кібербезпеки для розслідування інцидентів.

ПРН46. Здійснювати аналіз та мінімізацію ризиків обробки інформації в інформаційно- телекомунікаційних системах.

ПРН47. Вирішувати задачі захисту інформації, що обробляється в інформаційно- телекомунікаційних системах з використанням сучасних методів та засобів криптографічного захисту інформації.

ПРН48. Виконувати впровадження та підтримку систем виявлення вторгнень та використовувати компоненти криптографічного захисту для забезпечення необхідного рівня захищеності інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах.

ПРН50. Забезпечувати) функціонування програмних та програмно-апаратних комплексів виявлення вторгнень різних рівнів та класів (статистичних, сигнатурних, статистично- сигнатурних).

ПРН51. Підтримувати працездатність та забезпечувати конфігурування систем виявлення вторгнень в інформаційно-телекомунікаційних системах.

3. Очікувані результати навчання

Основними результатами опанування дисципліни «Методи та засоби технічного захисту інформації» є:

- здатність планувати й реалізувати відповідні заходи, щодо захисту інформації в інформаційних і комунікаційних системах;
- базові знання наукових понять, теорій і методів, необхідних для розуміння принципів роботи та функціонального призначення систем захисту інформації та безпеки інформаційно-комунікаційних систем;
- базові знання основних нормативно-правових актів та довідкових матеріалів, чинних стандартів і технічних умов, інструкцій та інших нормативно-розпорядчих документів з інформаційної безпеки;
- базові знання технічних характеристик, конструктивних особливостей, призначення і правил експлуатації систем технічного захисту інформації;
- здатність використовувати та впроваджувати нові технології, брати участь в модернізації та реконструкції обладнання, пристроїв, систем та комплексів, зокрема з метою удосконалення захищеності;

- здатність розуміти і враховувати соціальні, екологічні, етичні, економічні аспекти, що впливають на формування технічних рішень;
- здатність застосовувати професійно-профільовані знання й практичні навички для розв’язання типових задач спеціальності, а також експлуатації систем і засобів забезпечення захисту інформації з використанням необхідних видів, методів, засобів і технологій захисту;
- здатність використовувати уміння по виявленню й блокуванню каналів і методів несанкціонованого доступу до інформації, джерел і способів дестабілізуючого впливу на інформацію;
- здатність використовувати уміння по участі в підготовці технічної документації;
- уміння аргументувати вибір методів розв’язування спеціалізованих задач, критично оцінювати отримані результати та захищати прийняті рішення.

Внаслідок вивчення курсу студенти повинні:

знати:

- основні нормативно-правові акти, чинні стандарти та умови, інструкції з відповідної галузі;
- технічні характеристики, конструктивні особливості, призначення та правила експлуатації систем ТЗІ;
- основні підходи та методи по виявленню та блокуванню каналів і методів несанкціонованого доступу до інформації, джерел і способів дестабілізуючого впливу на інформацію;

вміти:

- розробляти та організовувати здійснення заходів для забезпечення захисту інформації з обмеженим доступом під час проведення всіх видів робіт усіма виконавцями підприємства, установи, організації;
- виконувати в установленому порядку роботи, пов’язані з технічним захистом інформації;
- аналізувати носії, склад і зміст інформації для визначення тієї її частини, котру потрібно захищати;
- розробляти та забезпечувати здійснення заходів для усунення причин і умов, які можуть створити умови для витоку інформації технічними каналами, та контролювати їх виконання;
- складати і оформляти офіційні документи, надавати кваліфіковані консультації.

4. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання при опануванні дисципліною «Методи та засоби технічного захисту інформації» передбачено:

- екзамен;
- індивідуальні завдання з практичних робіт.

5. Критерії оцінювання результатів навчання

Максимальний бал, визначений схемою оцінювання, наведеною нижче, можливо отримати за умови своєчасного та правильного виконання завдань. За наявності помилок або при несвоечасному виконанні оцінка знижується до 60% від максимальної.

ПР 1	ПР 2	ПР 3	ПР 4	ПР 5	ПР 6	ПР 7	ПР 8	ПР 9	ПР 10	ПР 11	ПР 12	ПР 13	ПР 14	ПР 15	Поточний контроль	Іспит	Мах
2	3	2	3	2	3	2	3	2	3	2	3	2	5	3	40	60	100
1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	3	2	24		

Примітки: 1) ПР1, ПР2 і т. д. лабораторні роботи;

2) У чисельнику максимальний бал – при своєчасному та правильному виконанні, у знаменнику – мінімальний (при правильному, але несвоєчасному виконанні)

Відповідність між шкалами встановлюється наступним чином:

Оцінка	
За 100-бальною шкалою	Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики, диференційованого заліку, кваліфікаційного екзамену, випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (проекту)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Основні теми дисципліни

Змістовний модуль 1. Нормативно-правові основи технічного захисту інформації.

Тема 1. Вступ до дисципліни. Нормативно-правові основи технічного захисту інформації.

Тема 2. Побудова комплексу технічного захисту інформації.

Тема 3. Технічні засоби захисту інформації.

Змістовний модуль 2. Технічні канали витоку інформації

Тема 4. Технічні канали витоку інформації.

Тема 5. Розвідка та добування інформації.

Тема 6. Закладні пристрої.

Тема 7. Засоби виявлення каналів витоку інформації.

Змістовний модуль 3. Захист та протидія витоку інформації

Тема 8. Пристрої захисту та протидії витоку.

Тема 9. Методи захисту інформації оброблюваної ТЗПІ від витоку технічними каналами.

Змістовний модуль 4. Технічний захист інформації в комп'ютерних системах і мережах.

Тема 10. Захист інформації в комп'ютерних системах і мережах.

Змістовний модуль 5. Технічний захисту інформації в комунікаційних мережах і системах зв'язку.

Тема 11. Захист інформації в комунікаційних мережах.

Тема 12. Захист інформації в мережах зв'язку.

6.2. Теми лабораторних занять

Лабораторні роботи не передбачено планом.

6.3. Теми практичних занять

№ п/п	Тема і зміст практичних занять	Обсяг практичних занять (ак. год.) для денної форми навчання
1	Нормативно-правова база технічного захисту інформації (Тема 1)	2
2	Підсистема фізичного захисту джерел інформації (Тема 2)	2
3	Класифікація методів технічного захисту інформації (Тема 3)	2
4	Проектування комплексу ТЗІ (Тема 2,3)	4
5	Паразитні зв'язки та наведення (Тема 4,5)	2
6	Низькочастотні та високочастотні випромінювання технічних засобів (Тема 4,7)	2
7	Засоби телевізійного спостереження (Тема 5)	2
8	Диктофони. Закладні (заставні) пристрої. Лазерні засоби підслуховування. Засоби високочастотного нав'язування (Тема 5)	2
9	Характеристики радіоприймачів. Технічні засоби аналізу сигналів. Засоби визначення координат джерел радіосигналів. Засоби перехоплення оптичних та електричних сигналів (Тема 5,7)	2
10	Демаскуючі ознаки сигналів. Демаскуючі ознаки речовин (Тема 7)	2
11	Засоби контролю приміщень на відсутність закладних пристроїв (Тема 6-9)	2
12	Джерела загроз випадкових впливів. Чинники забезпечення захисту від загроз впливу. Чинники забезпечення захисту інформації від загроз витоку (Тема 9)	2
13	Засоби контролю телефонних ліній та ланцюгів електроживлення (Тема 8,9, 12)	2
14	Запобігання витоку інформації з ланцюгів електроживлення та заземлення (Тема 8-12)	2
15	Оцінка загроз радіоелектронних та речових каналів витоку інформації (Тема 10)	2
	Всього практичних занять	32

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин для денної форми навчання
1	Тема 1. Вступ до дисципліни. Нормативно-правові основи технічного захисту інформації.	2
2	Тема 2. Побудова комплексу технічного захисту інформації.	10
3	Тема 3. Технічні засоби захисту інформації.	10
4	Тема 4. Технічні канали витоку інформації.	10
5	Тема 5. Розвідка та добування інформації.	6

6	Тема 6. Закладні пристрої.	6
7	Тема 7. Засоби виявлення каналів витоку інформації.	6
8	Тема 8. Пристрої захисту та протидії витоку.	6
9	Тема 9. Методи захисту інформації оброблюваної ТЗПІ від витоку технічними каналами.	6
10	Тема 10. Захист інформації в комп'ютерних системах і мережах.	8
11	Тема 11. Захист інформації в комунікаційних мережах.	8
12	Тема 12. Захист інформації в мережах зв'язку.	8
	Разом	86

6.5. Індивідуальне завдання

Не передбачено навчальним планом

7. Література

7.1. Основна

1. М. В. Грайворонський, О. М. Новіков. Безпека інформаційно-комунікаційних систем. – К.: Видавнича група ВНУ, 2009. – 608 с.
2. Методи та засоби технічного захисту інформації: Опорний конспект лекцій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. спец. 125 «Кібербезпека» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: В.М. Луценко, Д.О. Прогонов. – Електронні текстові дані (1 файл: 1,80 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. – 289 с.

7.2. Додаткова

1. ДСТУ 3396.0-96.
2. ДСТУ 3396.1-96.
3. ДСТУ 3396.2-97.
4. НД ТЗІ 3.7-003-2005 Порядок проведення робіт із створення комплексної системи захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційній системі.
5. НД ТЗІ 1.1-005-07 «Захист інформації на об'єктах інформаційної діяльності. Створення комплексу технічного захисту інформації. Основні положення»
6. НД ТЗІ 3.1-001-07 «Захист інформації на об'єктах інформаційної діяльності. Створення комплексу технічного захисту інформації. Передпроектні роботи»
7. НД ТЗІ 3.3-001-07 «Захист інформації на об'єктах інформаційної діяльності. Створення комплексу технічного захисту інформації. Порядок розроблення та впровадження заходів із захисту інформації».
8. НД ТЗІ 2.1-002-07 «Захист інформації на об'єктах інформаційної діяльності. Випробування комплексу технічного захисту інформації. Основні положення».
9. ТПКО-95 Тимчасове положення з категоріювання ОІД.
10. ДБН А.2.2-2-96 ДЕРЖАВНІ БУДІВЕЛЬНІ НОРМИ УКРАЇНИ. Проектування. Технічний захист інформації. Загальні вимоги до організації проектування і проектної документації для будівництва.
11. Положення про державний контроль за станом технічного захисту інформації від 16.05.2007 №87.

7.3. Методична

1. Методи та засоби технічного захисту інформації. Конспект лекцій. [Електронне видання] / Уклад.: Я.Ю. Дорогий. – Л.: ДВНЗ «ДонНТУ», 2024.

2. Методи та засоби технічного захисту інформації. Методичні вказівки до виконання практичних занять. [Електронне видання] / Уклад.: А.О. Нікітенко, Я.Ю. Дорогий. – Л.: ДВНЗ «ДонНТУ», 2024.

8. Інформаційні ресурси

1. Operating System Fundamentals. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.coursera.org/programs/program-natsional-nii-tiekhnichnii-univiersitiet-ukrayini-kiyivs-kii/learn/akamai-operating-systems>.

2. Linux Server Management and Security. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.coursera.org/programs/program-natsional-nii-tiekhnichnii-univiersitiet-ukrayini-kiyivs-kii/learn/linux-server-management-security>.

3. Windows Server Management and Security. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.coursera.org/programs/program-natsional-nii-tiekhnichnii-univiersitiet-ukrayini-kiyivs-kii/learn/windows-server-management-security>.